Željko Mirkov,

tužilački saradnik u Osnovnom javnom tužilaštvu u Kikindi

NAČELO OPORTUNITETA KRIVIČNOG GONJENJA*

SAŽETAK: Predmet rada je načelo oportuniteta krivičnog gonjenja predviđeno Zakonikom o krivičnom postupku. Nakon definicije i analize međusobnog odnosa načela legaliteta i oportuniteta, analizirana su oba modaliteta primene ovog načela u odnosu na punoletne učinioce krivičnih dela (odlaganje krivičnog gonjenja i stvarno kajanje). Pored zakonske regulative, obrađeni su i neki praktični aspekti u primeni ovog načela, a analizirana je i primena načela oportuniteta u praksi Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi. Na kraju, ukazano je na značaj i opravdanost primene načela oportuniteta.

Ključne reči: načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, odlaganje krivičnog gonjenja, stvarno kajanje, praktični aspekti, značaj i opravdanost

Uvodna razmatranja o načelu legaliteta i oportuniteta

Savremeni krivični postupak koji karakteriše kombinacija optužnog i istražnog načela podrazumeva postojanje tri različita procesna subjekta koji vrše procesne funkcije suđenja, krivičnog gonjenja i odbrane. Funkcija krivičnog gonjenja se nalazi u rukama ovlašćenog tužioca (javni tužilac, oštećeni kao

* Rad primljen: 09. 02. 2012. godine.

tužilac, privatni tužilac) koji podnošenjem krivične tužbe¹ ostvaruje dva zadatka. Prvi čini iniciranje krivičnog postupka, pošto sud ne može po službenoj dužnosti da ga pokrene niti vodi, a drugi da omeđi predmet suđenja.² Danas, sa prodorom ideje o javnopravnom karakteru krivičnog dela, kada je za krivična dela koja pogađaju društveni interes ustanovljen poseban državni organ – javni tužilac, njegovu najvažniju funkciju predstavlja pokretanje krivičnog postupka za krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti uvek kada se za to steknu uslovi. Ovakva aktivnost javnog tužioca, koja se odnosi na funkciju krivičnog gonjenja, određena je jednim od osnovnih načela krivičnog postupka – načelom legaliteta.

Načelo legaliteta krivičnog gonjenja predstavlja obavezu organa krivičnog gonjenja da vrši funkciju krivičnog gonjenja čim su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi.³

Naše krivično procesno zakonodavstvo je usvojilo načelo legaliteta krivičnog gonjenja. Naime, čl. 20. Zakonika o krivičnom postupku⁴ je predviđena dužnost javnog tužioca da preduzme krivično gonjenje kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice izvršilo krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako ovim zakonom nije drugačije određeno. Iz navedenog proizlaze sledeći elementi:

1) nosilac obaveze krivičnog gonjenja je javni tužilac;

2) do ostvarivanja ove funkcije javnog tužioca dolazi u situacijama kada se za to steknu stvarni i pravni uslovi: stvarni uslov predstavlja postojanje osnovane sumnje da je određeno lice izvršilo krivično delo za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, dok bi uslovi pravne prirode bili postojanje bitnih elemenata bića krivičnog dela i procesnih pretpostavki, kao i odsustvo nekih okolnosti koje isključuju krivično gonjenje (npr. ako je nastupila zastarelost ili je krivično delo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem);

3) načelo legaliteta važi za krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti;

4) ZKP predviđa i izuzetke od ovog pravila.

¹ „Krivična tužba je procesna funkcija ovlašćenog tužioca kojom se zahteva od suda da otvori krivični postupak i da u njemu utvrdi postojanje kaznenopravnog zahteva u slučaju osnovane sumnje da je određeno lice učinilo krivično delo, te da zavisno od rezultata postupka prema tom licu primeni mere predviđene zakonom. Krivična tužba nije samo optužni akt (optužnica, optužni predlog, privatna tužba – tužba u formalnom smislu), već i svaka druga radnja ovlašćenog tužioca kojoj je cilj otvaranje i održavanje u toku krivičnog postupka.” M. Grubač, *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2006, str. 134.

² V. Đurđić, *Načela uređenja krivične tužbe*, u: *Zakonik o krivičnom postupku i javno tužilaštvo*, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2009, str. 81.

³ S. Cigler, *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Novi Sad, 1995, str. 22–23.

⁴ U daljem tekstu ZKP (*Službeni list SRJ* br. 70/01, 68/2002. i *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007. i 72/09).

Dosledno sprovođenje načela legaliteta krivičnog gonjenja, bez izuzetaka od ovog pravila, značilo bi da prema svakom učiniocu krivičnog dela, ukoliko su se za to stekli uslovi, a nakon podnetog odgovarajućeg optužnog akta, treba izreći sankciju u sprovedenom postupku. Svakako da bi ovakvo postupanje u vreme kada je povećana stopa kriminaliteta, a naročito u sferi bagatelnih krivičnih dela, bilo neopravdano i vodilo preopterećenju suda, pri čemu bi se materijalni i ljudski resursi trošili na krivična dela koja, realno, ne predstavljaju toliko veliku opasnost sa stanovišta javnog interesa. Propisivanjem bezuslovne dužnosti kažnjavanja ne garantuje se i uspešno vršenje državnog prava na kaznu.⁵ Na ovaj način kazna postaje sama sebi cilj, iako se uspeh u suzbijanju kriminaliteta može postići i na druge načine.

Načelo oportuniteta je suprotno načelu legaliteta krivičnog gonjenja i podrazumeva obavezu organa krivičnog gonjenja da vrši funkciju krivičnog gonjenja, ako su za to ispunjeni zakonom predviđeni uslovi i ako je to u konkretnom slučaju svrsishodno s obzirom na javni interes.⁶ Dakle, u ovoj situaciji javni tužilac postupa „po oportunitetu”, odnosno ima diskreciono pravo da ne pokrene krivični postupak ukoliko to sa stanovišta javnog interesa ne bi bilo celishodno,⁷ iako su ispunjeni svi stvarni i pravni uslovi koje zahteva načelo legaliteta.

Pre nego što analiziramo dva glavna odstupanja od načela legaliteta koje naše krivičnoprocesno pravo predviđa, daćemo kratak prikaz odnosa između načela legaliteta i oportuniteta, prikazujući njihove sličnosti i razlike.

Naime, ono što čini razliku između ovih načela jeste njihov procesni sadržaj. Tako načelo legaliteta ovlašćuje javnog tužioca da prilikom pokretanja krivičnog postupka ceni samo zakonitost (da li se na radnju izvršenja dela može primeniti krivično materijalno pravo), dok je načelo oportuniteta obimnijeg sadržaja, jer javni tužilac ocenjuje i zakonitost i oportunost, tj. da li je u slučaju da se na radnju izvršenja krivičnog dela može primeniti krivično materijalno pravo, sa stanovišta javnog interesa celishodno da se učinilac krivičnog dela goni.⁸ Druga razlika se ogleda u obavezi krivičnog gonjenja – u prvom slučaju nastupa automatski, po ispunjenju navedenih zakonskih uslova, dok kod principa oportuniteta nastupa nakon prethodne ocene celishodnosti.⁹ Treća razlika između ova dva načela jeste u sferi primene materijalnog prava,

⁵ S. Cigler, *nav. delo*, str. 66.

⁶ *Isto*, str. 23.

⁷ V. Đurđić, *Načela uređenja krivične tužbe*, str. 87–88.

⁸ V. Đurđić, *Diverzione forme rešavanja krivičnih stvari u kompetenciji javnog tužioca*, u: *Procesni položaj javnog tužioca i efikasnost krivičnog postupka*, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2010, str. 44.

⁹ S. Cigler, *nav. delo*, str. 41.

gde načelo legaliteta, uz ispunjenje potrebnih uslova, uvek dovodi do primene materijalnog prava izricanjem krivičnih sankcija, dok načelo oportuniteta „raskida vezu sa teorijom apsolutnog kažnjavanja”¹⁰, jer se prema učiniocu krivičnog dela ne mora izreći krivična sankcija, ukoliko je to u javnom interesu.

Zajednička osobina ovih načela jeste vezanost za funkciju krivičnog gonjenja koje se preduzima po službenoj dužnosti. Dalje, oba načela služe istoj svrsi, tj. javljaju se u cilju zaštite društva od kriminaliteta, ali je načelu legaliteta javni interes pretpostavljen, a kod načela oportuniteta se procenjuje. Takođe, zajednička odlika ova dva načela jeste dužnost organa krivičnog gonjenja da usmeri aktivnost na prikupljanje dokaznog materijala protiv izvršioca krivičnog dela, odnosno da ceni da li ima dovoljno osnova za pokretanje postupka.¹¹

Evolucija načela legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja dovela je do napuštanja njihove prvobitne oštre suprotnosti i nepomirljivosti,¹² tako da su danas retka zakonodavstva koja se drže stroge primene isključivo jednog ili drugog načela.¹³ Štaviše, tendencija je upravo širenje diskrecionih ovlašćenja,¹⁴ što je u našem procesnom zakonodavstvu postignuto 2002. godine uvođenjem odstupanja od načela legaliteta.

U našem pravu postoje dva glavna odstupanja od načela legaliteta u postupku prema punoletnim licima¹⁵, a to su instituti uslovnog odlaganja krivičnog gonjenja (čl. 236. ZKP-a) i odbacivanje krivične prijave iz razloga pravičnosti (čl. 237. ZKP-a).¹⁶

¹⁰ M. Grubač, *Načelo legaliteta u krivičnom procesnom pravu SFRJ*, Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo, 1988, br. 3, str. 79, cit. prema V. Đurđić, *Procesni položaj javnog tužioca i efikasnost krivičnog postupka*, nav. delo, str. 44.

¹¹ V. Đurđić, *Diverzione forme rešavanja krivičnih stvari u kompetenciji javnog tužioca*, u: *Procesni položaj javnog tužioca i efikasnost krivičnog postupka*, str. 45.

¹² S. Cigler, nav. delo, str. 101.

¹³ Načelo oportuniteta primenjuje se u Hrvatskoj, Belgiji, Danskoj, Finskoj, Francuskoj, Holandiji, Norveškoj, Švedskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, na Kipru, Islandu i na Malti. Vid. B. Vučković, *Načelo legaliteta i oportuniteta*, u: *Nova rešenja u krivičnom zakonodavstvu i dosadašnja iskustva u njihovoj primeni*, Udruženje za krivično pravo i kriminologiju Srbije i Crne Gore, Beograd, 2006, str. 320, 321.

¹⁴ „Ovaj trend se manifestuje na više načina: stvaranjem izuzetaka od principa legaliteta kod određenih delikata, uvođenjem novih osnova za negonjenje ili snižavanje praga za primenu vladajućeg pravila, izbacivanjem ograničenja koja su ranije postojala u korišćenju diskrecione ocene, širim tumačenjem odredbi o korišćenju diskrecione vlasti.” *Isto*, str. 106–107.

¹⁵ Uvedena izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku od 16. decembra 2002. godine (*Službeni glasnik SRJ*, br. 68/2002).

¹⁶ Odstupanja od načela legaliteta postoje i u postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, ali ona nisu predmet ovog rada, pa iz tog razloga neće biti posebno obrađivana. Vidi: I. Đokić, *Načela oportuniteta krivičnog gonjenja*, u: *Stanje kriminaliteta u Srbiji i pravna sredstva reagovanja*, III deo, Pravni fakultet u Beogradu, 2009, str. 305–309; M. Škulić, nav. delo, str. 51–52.

Institut odlaganja krivičnog gonjenja (čl. 236 ZKP-a) – zakonska regulativa i neki praktični aspekti

Selekcija i uklanjanje relativno lakših krivičnih dela iz redovne krivične procedure se može vršiti, kako instrumentima krivičnoprocesnog prava, tako i materijalnog¹⁷ krivičnog prava.

Odlaganje krivičnog gonjenja predstavlja procesni institut koji ovlašćuje javnog tužioca da ne pokrene krivični postupak u slučaju krivičnih dela za koja se može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, ukoliko osumnjičeni prihvati i izvrši jednu ili više mera. Za ova krivična dela javnom tužiocu nije potrebna saglasnost suda, tako da odluka da li će se ići u redovan postupak ili ne, predstavlja njegovo diskreciono pravo.¹⁸ Izuzetno, odlaganje krivičnog gonjenja je moguće i kod krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora od tri do pet godina, čime je proširena mogućnost primene ovog instituta. U slučaju ovih krivičnih dela, za odlaganje krivičnog gonjenja je potrebna saglasnost vanraspravnog veća.

Obaveznim uputstvom Republičkog javnog tužioca A br. 246/08 od 28. 08. 2008. godine, donekle je sužen broj lica prema kojima se mogu primeniti odredbe čl. 236. i 237. ZKP-a, jer postoji mogućnost da je ovaj institut već primenjen prema osumnjičenom zbog istog ili istovrsnog krivičnog dela, a da javni tužilac o tome nema saznanja. Prema navedenom uputstvu, pre odluke o primeni mere iz čl. 236. i 237. ZKP-a, javni tužilac treba da proveri da li prijavljeno lice prolazi kroz evidenciju Republičkog javnog tužioca.¹⁹ Prema prijavljenom licu se ne može primeniti načelo oportuniteta, ako je ta mera već dva puta primenjena za isto krivično delo. Ukoliko prijavljeni prolazi kroz evidenciju za neko drugo krivično delo, javni tužilac će prema svim okolnostima slučaja proceniti da li će primeniti odredbe čl. 236. ZKP-a.

Kako odredbama čl. 236. ZKP-a nisu predviđeni zakonski uslovi za primenu odlaganja krivičnog gonjenja, već samo težina krivičnih dela kod kojih je ono moguće, u praksi se postavilo pitanje da li odlaganje primenjivati i kod krivičnih dela koja po rasponu kazne spadaju u ovu kategoriju, ali sa stanovišta javnog interesa, ipak ne predstavljaju baš bezopasnu pojavu.

¹⁷ Delo malog značaja je institut regulisan čl. 18. Krivičnog zakonika, koji predviđa da nema krivičnog dela, iako su ostvareni svi elementi bića krivičnog dela za koje se može izreći kazna do tri godine zatvora ili novčana kazna, pod uslovom da je stepen krivice učinioca nizak, ako su štetne posledice odsutne ili neznatne i ako opšta svrha krivičnih sankcija ne zahteva izricanje krivične sankcije.

¹⁸ „Smatra se da je bitna karakteristika diskrecione ocene sloboda izbora između više alternativa.” Vid. S. Cigler, *nav. delo*, str. 45.

¹⁹ Republičko javno tužilaštvo je od 01. 01. 2008. godine formiralo centralnu evidenciju lica prema kojima su primenjene odredbe čl. 236. i 237. ZKP-a.

Tako, na primer, prema uputstvu Republičkog javnog tužilaštva A br. 478/10 od 24. 02. 2011. godine, treba ispitati uslove za primenu čl. 236. ZKP-a u slučaju krivičnog dela neovlašćeno držanje opojnih droga iz čl. 246a Krivičnog zakonika, ukoliko se radi o držanju opojne droge „marihuana” u količini do 5 gr. Prema mišljenju Republičkog javnog tužilaštva od 26. 11. 2010. godine i kod krivičnog dela poreska utaja iz čl. 229. st. 1. moguće je odlaganje krivičnog gonjenja. Iako se radi o krivičnom delu čijom se kriminalizacijom štite privredni sistem i njegovo funkcionisanje, ima uslova za primenu načela oportuniteta u slučajevima naknadnog izmirenja poreske obaveze.

Mere koje javni tužilac može naložiti osumnjičenom mogu se podeliti u dve grupe, u zavisnosti da li je za njihovo izvršenje potrebna saglasnost oštećenog.²⁰ Kada se osumnjičenom nalaže obaveza plaćanja određenog iznosa u humanitarne svrhe i obavljanje društvenokorisnog ili humanitarnog rada (čl. 236. st. 1. tač. 2. i 3. ZKP-a), za njihovo ispunjenje je potrebna saglasnost oštećenog. Za izvršenje preostalih šest mera iz čl. 236. st. 1. tač. 1, 4, 5, 6, 7. i 8. ZKP-a, nije potrebna saglasnost oštećenog:

- 1) da se otkloni štetna posledica nastala izvršenjem krivičnog dela ili da se naknadi pričinjena šteta,
- 2) za ispunjenje dospelih obaveza izdržavanja²¹,
- 3) za podvrgavanje odvikavanju od alkohola ili opojnih droga,
- 4) za podvrgavanje psihosocijalnoj terapiji,
- 5) da se izvrši obaveza ustanovljena pravnosnažnom odlukom suda, odnosno da se poštuju ograničenja utvrđena ovakvom odlukom i
- 6) za polaganje vozačkog ispita, obavljanje dodatne vozačke obuke ili završetak drugog odgovarajućeg kursa.

Osumnjičeni je dužan da ispuni jednu ili više prihvaćenih mera u roku koji ne može biti duži od šest meseci, nakon čega će javni tužilac doneti rešenje o odbačaju krivične prijave, a oštećeni u tom slučaju ne može preduzeti krivično gonjenje u svojstvu oštećenog kao tužioca. U suprotnom, protiv osumnjičenog se pokreće redovan krivični postupak – podnošenjem predloga za preduzimanje određenih istražnih radnji ili neposrednim podizanjem optužnog predloga, s obzirom na to da se radi o krivičnim delima za koja se sudi u skraćenom krivičnom postupku.

²⁰ Deluje sasvim opravdano ukazivanje na nelogičnost da se saglasnost oštećenog traži kada je već osumnjičenom naložena neka od mera, a ne prilikom njenog određivanja. Vidi: T. Vasiljević, M. Grubač, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, Beograd, 2002, str. 452.

²¹ Smatramo da prilikom određivanja ove mere naročito treba voditi računa o iznosu duga, kao i ličnosti i imovinskim prilikama osumnjičenog, budući da bi se primenom inistituta odlaganja krivičnog gonjenja moglo učiniti nezvesnim namirenje dospelih rata izdržavanja u roku do šest meseci, a što svakako nije u interesu najčešće maloletnog oštećenog.

Izjavu osumnjičenog kojom pristaje da ispuni jednu ili više navedenih mera, treba konstatovati zapisnički, kao i izjavu oštećenog kojom daje saglasnost za odlaganje krivičnog gonjenja, uz poučavanje o njegovim pravima. Po pribavljanju saglasnosti oštećenog, javni tužilac će doneti rešenje o odlaganju krivičnog gonjenja, koje treba da sadrži pravnu kvalifikaciju krivičnog dela, opis činjeničnog stanja, jednu ili više obaveza koju je osumnjičeni prihvatio da izvrši, rok u kojem će prijavljeni postupiti po nalogu javnog tužioca i obrazloženje. Ukoliko prijavljeno lice u datom roku izvrši sve preuzete obaveze i o tome donese dokaz koji se prilaže u spis (na primer uplatnice koje dokazuju da je u korist određene humanitarne organizacije uplatio iznos na koji se obavezao), javni tužilac će rešenjem odbaciti krivičnu prijavu.²²

Izmenama i dopunama ZKP-a iz 2009. godine, uvedena je mogućnost da se odlukom suda može zameniti uskraćena saglasnost oštećenog, pod određenim uslovima:

- 1) da je oštećenom u potpunosti naknađena pričinjena šteta;
- 2) da oštećeni iz očigledno neopravdanog razloga izbegava davanje saglasnosti da osumnjičeni ispuni obaveze iz čl. 236. st. 1. tač. 2. i
- 3) da javni tužilac nađe da je celishodno izvršenje obaveza koje nalaže osumnjičenom. Ovom odredbom se „štiti” osumnjičeni od nekorektnog ponašanja oštećenog, koji iz neopravdanih razloga, a u situaciji kada mu je već nadoknađena šteta, želi da se protiv osumnjičenog ipak vodi redovan krivični postupak. Ako u ovom slučaju, na predlog javnog tužioca, vanraspravno veće svojim rešenjem odobri izvršenje obaveza koja je naložena osumnjičenom, a osumnjičeni ih u ostavljenom roku i izvrši, javni tužilac će doneti rešenje o odbačaju krivične prijave, a oštećeni neće moći da preduzme krivično gonjenje u svojstvu oštećenog kao tužioca u smislu čl. 61. ZKP-a. Odlaganje krivičnog gonjenja, s obzirom na karakter nekih od obaveza koje se nameću osumnjičenom i koje on, uz saglasnost oštećenog prihvata, u sebi sadrži i neke elemente pomirenja između okrivljenog i oštećenog, odnosno njihovog poravnanja.²³ Stoga je sasvim moguće da oštećeni iz nekih razloga, ipak ne bude spreman na pomirenje sa osumnjičenim, budući da je krivičnim delom došlo do povrede ili ugrožavanja nekog njegovog dobra, pa se u tom slučaju ne zadovoljava samo novčanom ili nenovčanom reparacijom, već traži i kaznu za lice koje mu je prouzrokovalo neprijatnosti.

²² *Javnotužilački priručnik*, Beograd, 2009, str. 115–116.

²³ M. Škulić, *nav. delo*, str. 96.

Još jedna novina je uvedena novelom ZKP-a iz 2009. godine, prema kojoj je moguće primeniti „odlaganje krivičnog gonjenja”²⁴ i nakon što je pokrenut glavni pretres, pa sve do njegovog završetka. Naime, uz saglasnost suda pred kojim se vodi glavni pretres, javni tužilac može odustati od krivičnog gonjenja za krivična dela za koja se može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, ako osumnjičeni²⁵ ispuni jednu ili više mera iz čl. 236. st. 1. ZKP-a o kojima je bilo reči. I u ovom slučaju je za ispunjenje obaveza iz tač. 2. i 3. navedenog člana potrebna saglasnost oštećenog, a izostanak ove saglasnosti može zameniti odluka vanraspravnog veća. Za krivična dela za koja se može izreći kazna zatvora do pet godina, važi isto pravilo kao i kada je u pitanju odlaganje krivičnog gonjenja – za odustanak od već započetog krivičnog gonjenja potrebna je saglasnost vanraspravnog veća. U slučaju da okrivljeni izvrši prihvaćenu obavezu u određenom roku, javni tužilac odustaje od krivičnog gonjenja, a oštećeni u tom slučaju ne može da produži krivično gonjenje u smislu čl. 62. ZKP-a.

Izmenama i dopunama ZKP-a iz 2009. godine predviđena je novina koja ima dva cilja. Uvođenjem obaveze javnog tužioca da sastavi službenu belešku radi ispitivanja mogućnosti za odlaganje krivičnog gonjenja u slučaju kada je podnesena za krivično delo za koje se može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, sa jedne strane se insistira na primeni čl. 236. ZKP-a u slučaju navedenih krivičnih dela, a sa druge strane se omogućava kontrola odluke javnog tužioca. U tom smislu, službena beleška bi trebalo da sadrži sažet opis preduzetih radnji i utvrđenih činjenica (npr. postojanje ili nepostojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično delo), kao i razloge koji ne opravdavaju primenu odlaganja krivičnog gonjenja.²⁶ Kao što je već rečeno, ovim je na neki način uvedena kontrola ispravnosti odluke javnog tužioca u pogledu primene čl. 236. ZKP-a, budući da zakonom nije propisan nijedan oblik institucionalne kontrole, mada je još davno rečeno da „svi zakoni vrede onoliko koliko vrede ljudi koji su pozvani da ih primenjuju”. Ipak, ako dođe do pogrešne procene javnog tužioca, najprihvatljivije rešenje bi bio prigovor ili predstavka neposredno višem javnom tužiocu, što je u skladu sa hijerarhijskim odnosima unutar javnotužilačke organizacije. Kako je odluka o gonjenju u isključivoj nadležnosti organa gonjenja, na tom nivou je dozvoljeno i njeno preispitivanje.²⁷

²⁴ Ovdje se zapravo radi o uslovnom odlaganju već započetog krivičnog postupka, a ne o odlaganju krivičnog gonjenja (termin koji se koristi u ZKP-u), jer je u ovom slučaju već došlo do krivičnog gonjenja. Stoga ni javni tužilac ne može odustati „od krivičnog gonjenja”, već samo od optužnog akta, tj. optužnog predloga. Vid. V. Đurđić, *Diverzione forme rešavanja krivičnih stvari u kompetenciji javnog tužioca*, str. 54.

²⁵ Očigledno je da je u pitanju omaška, budući da lice protiv kojeg je podnet optužni predlog postaje „okrivljeni”, što je u skladu sa čl. 221. st. 2. ZKP-a.

²⁶ Javnotužilački priručnik, *nav. delo*, str. 98.

²⁷ S. Cigler, *nav. delo*, str. 93.

Čl. 236 ZKP-a u praksi Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi u periodu od 2003. do 2011. godine²⁸

Institut uslovnog odlaganja krivičnog gonjenja nije primenjivan u Osnovnom javnom tužilaštvu u Kikindi u periodu od 2003. godine do 2005. godine, što je prilikom redovne kontrole Republičkog javnog tužilaštva istaknuto kao propust, nakon čega se počelo sa primenama odredbi čl. 236. ZKP-a. Statistički podaci su pokazali nedovoljnu, gotovo simboličnu, primenu čl. 236. ZKP-a i u drugim tužilaštvima.²⁹

Prvi put ovaj vid načela oportuniteta je primenjen 2006. godine, tri godine nakon njegovog uvođenja u naše krivičnoprocesno zakonodavstvo i to zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika. Institut odlaganja krivičnog gonjenja je primenjen prema četiri (4) lica, što iznosi 2,07% u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava u toj godini (290). Kao obaveza osumnjičenima je naložena mera uplate određenog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove (čl. 236. st. 1. tač. 2. ZKP-a), a novčani iznosi su se kretali u rasponu od 10.000,00 do 15.000,00 dinara.

U toku 2007. godine broj odbačenih krivičnih prijava po ovom osnovu je povećan. Naime, krivične prijave su odbačene protiv ukupno devetnaest (19) lica zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika, a u jednom slučaju se radilo o krivičnom delu ugrožavanje saobraćaja opasnom radnjom i opasnim sredstvima iz čl. 290. st. 2. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika. Osumnjičeni su u svim slučajevima bili obavezani da uplate određeni novčani iznos u humanitarne svrhe, a radilo se o iznosu od 10.000,00 dinara. Primenom instituta odlaganja krivičnog gonjenja odbačene su krivične prijave u 6,29% u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava (302).

²⁸ Kao izvor podataka o primeni čl. 236. ZKP-a korišćeni su periodični izveštaji o radu Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi, kao i „KEO” upisnik koji se od 2010. godine vodi u vezi sa primenom čl. 236. i 237. ZKP-a.

²⁹ Tako, na primer, tada opštinska javna tužilaštva u Mladenovcu, Obrenovcu i Lazarevcu u periodu od 01. 01. 2003. godine do 31. 12. 2007. godine nisu primenjivala institut odlaganja krivičnog gonjenja. Vidi: J. Kiurski, *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela*, Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija” (Kaštel Ečka 12. 03. 2009. godine). U primeni instituta odlaganja krivičnog gonjenja prednjačila su opštinska javna tužilaštva u Beogradu. Vidi: S. Radovanović, *Primena načela oportuniteta (čl. 236, čl. 237) uz analizu mogućih problema koji mogu nastati u praksi*, Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija” (Kaštel Ečka 12. 03. 2009. godine).

U 2008. godini odredbe čl. 236. ZKP-a su uspešno primenjene prema osamnaest (18) lica, što iznosi 7,02% u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava (250). U jednom slučaju je krivično gonjenje odloženo zbog krivičnog dela laka telesna povreda iz čl. 122. st. 2. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika, gde je osumnjičeni uplatio iznos od 10.000,00 dinara u humanitarne svrhe, dok se u ostalim slučajevima radilo o krivičnom delu ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika. Zbog ovog krivičnog dela osumnjičenima je određivana obaveza uplate novčanog iznosa od 10.000,00 dinara u humanitarne svrhe, a u jednom slučaju je osumnjičeni obavezan da kumulativno naknadi i pričinjenu štetu.

I u 2009. godini je nastavljeno sa primenom ovog instituta, ali je broj odbačenih krivičnih prijava po ovom osnovu ostao približan broju iz prethodnih godina. Odbačene su krivične prijave protiv devetnaest (19) lica, a od toga sedamnaest (17) podnetih zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika, a uplaćivani su iznosi u humanitarne svrhe u rasponu od 6.000,00 do 30.000,00 dinara. U jednom slučaju je odbačena krivična prijava zbog krivičnog dela uništenje i oštećenje tuđe stvari iz čl. 212. st. 1. Krivičnog zakonika, jer je osumnjičeni nadoknadio pričinjenu štetu, a u jednom slučaju zbog krivičnog dela nedavanje izdržavanja iz čl. 195. st. 1. Krivičnog zakonika, gde je osumnjičeni ispunio dospele obaveze izdržavanja. Na ovaj način odbačene su krivične prijave u 7,22% u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava (260).

Tokom 2010. godine institut odlaganja krivičnog gonjenja je uspešno primenjen prema četrdeset dva (42) lica. Od toga, prema 29 lica zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika (osumnjičeni uplaćivali novčane iznose u rasponu od 5.000,00 do 35.000,00 dinara), a prema tri lica zbog krivičnog dela teško delo protiv bezbednosti javnog saobraćaja iz čl. 297. st. 3. u vezi sa čl. 289. st. 3. i 1. Krivičnog zakonika (uplaćivani novčani iznosi u rasponu od 15.000,00 do 20.000,00 dinara). U jednom slučaju krivična prijava je odbačena zbog sledećih krivičnih dela: laka telesna povreda iz čl. 122. st. 2. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika (uplaćen iznos od 10.000,00 dinara), nedavanje izdržavanja iz čl. 195. st. 1. Krivičnog zakonika (isplaćene dospele obaveze izdržavanja), sitna krađa (osumnjičeni naknadio štetu), teško delo protiv opšte sigurnosti iz čl. 288. st. 3. u vezi sa čl. 278. st. 5. Krivičnog zakonika (osumnjičeni uplatio iznos od 10.000,00 dinara u korist humanitarne organizacije), ubijanje i mučenje životinja iz čl. 269. st. 1. Krivičnog zakonika (uplaćen iznos od 10.000,00 dinara u humanitarne svrhe), kao i zbog krivičnog dela izazivanje opšte opasnosti iz čl. 278. st. 5. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika (uplaćen iznos od 10.000,00 dinara u humanitarne svrhe). U dva slučaja krivična prijava je odbačena zbog

krivičnih dela šumska krađa čl. 275. st. 1. Krivičnog zakonika (u oba slučaja je oštećenom naknađena šteta i uplaćen iznos od 2.500,00 dinara, odnosno 5.000,00 dinara u humanitarne svrhe) i krivičnog dela ugrožavanje opasnim oruđem pri tuči i svađi iz čl. 124. st. 1. Krivičnog zakonika (u humanitarne svrhe je uplaćeno 10.000,00 i 15.000,00 dinara). Primenom insitituta odlaganja krivičnog gonjenja, odbačene su krivične prijave prema 42 lica što iznosi 16,67% u odnosu na ukupan broj odbačenih krivičnih prijava (252).

U toku 2011. godine institut odlaganja krivičnog gonjenja je uspešno primenjen prema sto trideset devet lica (139). Ukupno deset (10) lica je izvršilo meru nadoknade štete oštećenom, i to u 7 slučajeva zbog krivičnog dela šumska krađa iz čl. 275. st. 1. Krivičnog zakonika, u dva slučaja zbog krivičnog dela iz čl. 159. st. 2. Zakona o energetici i u jednom slučaju zbog krivičnog dela nezakonit ribolov iz čl. 277. st. 1. Krivičnog zakonika, gde je osumnjičeni pored naknade štete uplatio i novčani iznos u humanitarne svrhe. Dalje, sto dvadeset i dva (122) lica su uplatila novčane iznose u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove i to zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika (51 lice), teška telesna povreda iz čl. 121. st. 1. Krivičnog zakonika, laka telesna povreda iz čl. 122. st. 2. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika i ugrožavanje opasnim oruđem pri tuči i svađi (20 lica), zbog krivičnog dela krađa iz čl. 203. st. 1. i ostalih imovinskih krivičnih dela (18 lica), poreska utaja iz čl. 229. st. 1. Krivičnog zakonika (10 lica), teško delo protiv bezbednosti javnog saobraćaja iz čl. 297. st. 3. u vezi sa čl. 289. st. 3. i 1. Krivičnog zakonika (3 lica), izazivanje opšte opasnosti iz čl. 278. st. 5. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika (5 lica) i nasilje u porodici iz čl. 194. st. 1. Krivičnog zakonika (4 lica). Sedam (7) lica je ispunilo dospelu obavezu izdržavanja zbog krivičnog dela nedavanje izdržavanja iz čl. 195. st. 1. Krivičnog zakonika. U toku 2011. godine je primenom čl. 236. ZKP-a u humanitarne svrhe uplaćeno ukupno 1.715.000,00 dinara. Na kraju, gledajući ukupan broj odbačenih krivičnih prijava u toj godini (368 lica), primenom čl. 236. ZKP-a odbačena je prijava protiv 139 lica, što iznosi 37,71%.

Analizirajući podatke o primeni instituta odlaganja krivičnog gonjenja u praksi Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi, primećuje se porast u njegovoj zastupljenosti, kao i širenje kruga krivičnih dela na koje se ovaj institut primenjuje.

Postupak odlaganja krivičnog gonjenja je pre svega sproveden prema osumnjičenima koji prema izvodu iz kaznene evidencije nisu kažnjavani, kao i prema licima koja su učinila nehatne oblike krivičnog dela ili sa niskim stepenom krivice. Takođe, prilikom odluke da li pokrenuti redovan postupak ili primeniti odredbe čl. 236. ZKP-a, vodilo se računa i o odnosu između osumnjičenog i oštećenog (rodbinski, prijateljski odnos). Oštećeni zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289. st. 3. u vezi sa st. 1. KZ, uglav-

nom su davali saglasnost, budući da nisu bili zainteresovani za krivično gonjenje osumnjičenog, a naknadu štete su ostvarivali od osiguravajućeg društva. Prilikom odmeravanja novčanog iznosa koji će biti uplaćen u humanitarne svrhe uzimao se u obzir niz faktora: ugroženost zaštitnog dobra, težina krivičnog dela i ispoljeni stepen krivice, broj oštećenih lica, imovinska šteta ili vrsta telesnih povreda koje je pretrpeo oštećeni, osuđivanost ili neosuđivanost osumnjičenog, stav oštećenog prema osumnjičenom i krivičnom delu, kao i o porodičnim i materijalnim prilikama prijavljenog lica.

Odbačaj krivične prijave od strane javnog tužioca iz razloga pravičnosti (čl. 237. ZKP-a)³⁰

Drugo bitno odstupanje od načela legaliteta predstavlja ovlašćenje javnog tužioca da u sferi sitnog kriminaliteta ne preduzme krivično gonjenje, a da pri tom ne sprovodi postupak odlaganja krivičnog gonjenja, već da ceneći držanje osumnjičenog nakon izvršenog krivičnog dela, kao i druge okolnosti slučaja, odbaci krivičnu prijavu. Ovaj slučaj odstupanja od načela legaliteta se temelji na reparaciji oštećenom, uz ponašanje osumnjičenog koje ukazuje da vođenje krivičnog postupka ne bi bilo svrsishodno (pravično), što takođe predstavlja neophodnost ispunjenja određenih uslova od strane osumnjičenog, pri čemu je po logici stvari, u ovom zakonskom rešenju akcenat na stvarnom kajanju osumnjičenog³¹.

Odredbom čl. 237. ZKP-a predviđeni su uslovi koji kumulativno moraju biti ispunjeni da bi javni tužilac mogao da odbaci krivičnu prijavu:

- 1) da se radi o krivičnom delu za koje se može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina,
- 2) da je osumnjičeni pokazao stvarno kajanje,
- 3) da je usled takvog kajanja sprečio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već naknadio i
- 4) da javni tužilac proceni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično³².

³⁰ Kao izvor podataka o primeni čl. 237. korišćeni su periodični izveštaji o radu Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi, kao i „KEO” upisnik koji se od 2010. godine vodi u vezi sa primenom čl. 236. i 237. ZKP-a.

³¹ M. Škulić, *nav. delo*, str. 55.

³² I materijalno krivično pravo poznaje institut stvarnog kajanja (čl. 59. st. 2. Krivičnog zakonika), a između materijalnog i procesnog instituta proističu jasne razlike tumačenjem zakonskog teksta. Ovlašćenje da se učiniocu krivičnog dela ne izrekne sankcija ovde pripada sudu, a za ovakvo postupanje se traži da je učinilac posle izvršenog krivičnog dela, a pre nego što je saznao da je otkriven, otklonio posledice dela ili da je već naknadio prouzrokovanu štetu. Ovakav uslov se ne traži kod primene čl. 237. ZKP-a.

Ako su ispunjeni svi navedeni uslovi i javni tužilac odbaci krivičnu prijavu koja je podneta protiv osumnjičenog, oštećeni ne može preduzeti krivično gonjenje u svojstvu oštećenog kao tužioca.

Rešenje o odbačaju krivične prijave treba da sadrži uvod, izreku, pravni osnov i obrazloženje. Izreka rešenja o odbačaju krivične prijave treba da sadrži činjenični opis krivičnog dela, a u obrazloženju ovog rešenja, pri *oceni ispunjenosti uslova za primenu* načela oportuniteta, treba posebno ukazati na to zašto izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično (dati pravnu ocenu činjenica i dokaza)³³, s obzirom na to da su izrazi „stvarno kajanje”, „pravično” i „okolnosti slučaja” neodređeni i kao takvi podložni tumačenju, pa ih je potrebno dobro obrazložiti, a oštećeni nema pravo da preduzme krivično gonjenje nakon što je doneto rešenje o odbačaju krivične prijave.

Primena čl. 237. ZKP-a u praksi Osnovnog javnog tužilaštva u periodu od 2003. do 2011. godine³⁴

Osnovno javno tužilaštvo u Kikindi nije primenjivalo odbačaj krivične prijave iz razloga pravičnosti do 2009. godine. Tada su po ovom osnovu odbačene krivične prijave podnete protiv dva (2) lica i to zbog krivičnog dela izazivanje opšte opasnosti iz čl. 278. st. 4. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika i krivičnog dela iz čl. 159. st. 2. Zakona o energetici. Od ukupnog broja odbačaja krivičnih prijava u 2009. godini (260), primenom odredbe čl. 237. ZKP-a su odbačene dve, što iznosi simboličnih 0,77%.

U toku 2010. godine rešenje o odbačaju krivične prijave po ovom osnovu je doneto prema šest (6) lica i to zbog krivičnog dela iz čl. 159. st. 2. Zakona o energetici, čime je udeo u ukupnom broju odbačaja (252) po ovom osnovu iznosio 2,38%. U ovim slučajevima su osumnjičeni u potpunosti naknadili štetu oštećenom privrednom društvu³⁵, a često su i otklanjali posledice nastale izvršenjem krivičnog dela, tako što su npr. snosili troškove zamene brojila ili troškove ponovnog priključenja na distributivni sistem. Radilo se o licima lošeg materijalnog stanja, neosuđivanim licima ili o porodičnim ljudima koji su u svojim domaćinstvima imali decu, koji su i pored lošeg materijalnog stanja

³³ Javnotužilački priručnik, str. 116, 136.

³⁴ Kao izvor podataka o primeni čl. 237. korišćeni su periodični izveštaji o radu Osnovnog javnog tužilaštva u Kikindi, kao i „KEO” upisnik koji se od 2010. godine vodi u vezi sa primenom čl. 236. i 237. ZKP-a.

³⁵ Najveća šteta iznosila je 119.570,69 dinara, dok je najniži odštetni zahtev oštećenog privrednog društva iznosio 6.145,00 dinara.

nadoknadili štetu, pa izricanje krivične sankcije nije bilo pravično, a nadoknadam štete je pokazano stvarno kajanje.

Tokom 2011. godine krivična prijava po osnovu čl. 237. ZKP-a je odbačena prema dvadeset (20) lica. U dva slučaja zbog krivičnog dela krađa iz čl. 203. st. 1. Krivičnog zakonika, tri puta zbog krivičnog dela prevara iz čl. 208. st. 1. Krivičnog zakonika, protiv četiri lica je krivična prijava odbačena zbog krivičnog dela sitna krađa iz čl. 210. st. 1. Krivičnog zakonika, u pet slučajeva se radilo o krivičnom delu samovlašće iz čl. 330. st. 1. Krivičnog zakonika, po jednom zbog krivičnih dela laka telesna povreda iz čl. 122. st. 2. u vezi sa st. 1. Krivičnog zakonika i uništenje i oštećenje tuđe stvari iz čl. 212. st. 1. Krivičnog zakonika, tri puta zbog krivičnog dela iz čl. 159. st. 2. Zakona o energetici i jednom zbog krivičnog dela nedavanje izdržavanja iz čl. 195. st. 1. Krivičnog zakonika. Od ukupnog broja odbačaja krivičnih prijava u 2011. godini (139), primenom čl. 237. ZKP-a je doneto rešenje o odbačaju prema 20 lica, što je 14,39%.

Iako je odbačaj krivične prijave usled stvarnog kajanja retko primenjivan u praksi³⁶, primetan je porast odbačaja krivičnih prijava i po ovom osnovu.

Opravdanost i značaj primene načela oportuniteta

Kako kazna odavno nije sama sebi cilj, čime je napuštena apsolutna teorija o svrsi kazne, a samim tim i načelo legaliteta krivičnog gonjenja, ograničena je primena materijalnog krivičnog prava prema svakom učiniocu krivičnog dela. Skoro sve reforme procesnih zakonodavstava sprovedene u prethodnom periodu se odlikuju sve većim odstupanjima od načela legaliteta. Ovo pre svega važi u sferi bagatelnih krivičnih dela.

Primenom načela oportuniteta krivičnog gonjenja, kao mehanizma kojim je na samom startu moguće eliminisati bagatelna krivična dela iz redovne sudske procedure, postiže se racionalizacija krivičnog postupka, kao i brže funkcionisanje pravosudnog sistema uopšte. Tako se na brz i efikasan način „skreće” od redovnog postupka zbog krivičnih dela koja ne povređuju u većoj meri javni interes, dok se s druge strane uzimaju u obzir okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, a posebno ličnost učinioca krivičnog dela. Zbog toga je kao cilj uvođenja načela oportuniteta u krivični postupak navedena racional-

³⁶ V. J. Kiurski, *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učinicima krivičnih dela*, Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija” (Kaštel Ečka 12. 03. 2009. godine). U radu su prikazani podaci o ukupnom broju odbačenih krivičnih prijava po osnovu čl. 236. i 237. ZKP-a u periodu 2003. do 2007. godine za nekoliko opštinskih javnih tužilaštava.

lizacija krivičnog pravosuđa, rasterećenje sudova i pronalaženje efikasnijih i humanijih mera socijalnog i pravnog reagovanja prema pojedinim učiniocima krivičnih dela.³⁷ Naime, izricanjem makar i blage krivične sankcije, ipak na neki način dolazi do obeležavanja učinioca krivičnog dela, što nije u svakoj situaciji celishodno, naročito ako se radi npr. o mladoj osobi, kojoj osuđivanost može predstavljati problem prilikom zaposlenja, putovanja ili o osobi kojoj nije svojstveno kriminalno ponašanje, ili je pak učinila neki nehatni oblik krivičnog dela. Na ovaj način, može se reći da je načelo oportuniteta i u službi pravednosti, budući da omogućava različito tretiranje različitih slučajeva, što je zakonodavcu dostupno samo u ograničenoj meri.³⁸

Sa druge strane, ne treba zanemariti ni činjenicu da je načelo oportuniteta protkano idejama konsenzualne i restorativne pravde³⁹, koje se ogledaju kroz kontakt osumnjičenog i oštećenog, uspostavu ranijeg stanja otklanjanjem štetne posledice nastale izvršenjem krivičnog dela ili naknadom pričinjene štete (čl. 236. st. 1. tač. 1. ZKP-a) ili nakon što je osumnjičeni sprečio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti nadoknadio (čl. 237. ZKP-a), pa čak sadrži i neke elemente pomirenja i poravnanja o čemu je već bilo reči. Iako mere koje tužilac može naložiti osumnjičenom ne predstavljaju krivične sankcije, one imaju sličnosti sa njima i mogu odavati utisak kao da se radi o krivičnoj sankciji. Tako, npr. naknada štete ili obaveza isplate dospelih obaveza izdržavanja imaju sličnosti sa novčanom kaznom, budući da umanjuju imovinu osumnjičenog, ali je sa druge strane taj novac iskorišćen radi reparacije oštećenom.

Izricanjem neke od mera iz čl. 236. st. 1. ZKP-a se može uticati na osumnjičenog da više ne čini krivična dela, što je i jedna od svrha kažnjavanja, a da pri tom nije vođen redovan krivični postupak završen izricanjem neke od krivičnih sankcija koja će biti zabeležena u kaznenoj evidenciji. Sa druge strane, naknadom štete, tj. povraćajem u pređašnje stanje od strane osumnjičenog, oštećeni bivaju namireni bez intervencije suda, tako da se, pored krivičnih, rasterećuje i parnična referada suda. Čak i kada se odredi mera uplate određenog novčanog iznosa u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, novac ne odlazi na plaćanje sudskih taksi, veštačenja i drugih troškova, već na račun određenih ustanova koje će od tog novca imati konkretnu finansijsku korist.

Na osnovu svega iznetog, proizlazi nesumnjiv značaj načela oportuniteta, bez kojeg se moderan krivični postupak teško može zamisliti. Iako predstavlja diverzionu formu rešavanja krivičnih postupaka, ostvaruje sve funkcije koje se postižu vođenjem redovnog postupka. Naime, na brz i efikasan način se ostva-

³⁷ T. Vasiljević, M. Grubač, *nav. delo*, str. 453.

³⁸ S. Cigler, *nav. delo*, str. 61.

³⁹ V. Đurđić, *Diverzione forme rešavanja krivičnih stvari u kompetenciji javnog tužioca*, str. 63.

ruje specijalna i generalna prevencija, vrši se reparacija oštećenom, pojedine mere imaju penalni karakter, a izbegava se stigmatizacija krivične osuđivosti. Sa druge strane, određivanjem pojedinih mera i uz mogućnost njihovog kombinovanja, korist može imati i šira društvena zajednica. Sve ovo ukazuje na nužnost primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja i njegove sve veće primene u praksi rada javnih tužilaštava, a u cilju ubrzanja i pojednostavljenja funkcionisanja pravosudnog sistema.

LITERATURA

- Cigler, Snežana: *Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja*, Novi Sad, 1995.
- Đokić, Ivan: *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja*, Stanje kriminaliteta u Srbiji i pravna sredstva reagovanja, III deo, Beograd, 2009.
- Đurđić, Vojislav: *Načela uređenja krivične tužbe*, Zakonik o krivičnom postupku i javno tužilaštvo, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2009.
- Đurđić, Vojislav: *Diverzione forme rešavanja krivičnih stvari u kompetenciji javnog tužioca*, Procesni položaj javnog tužioca i efikasnost krivičnog gonjenja, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2010.
- Grubač, Momčilo: *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2006.
- Javnotužilački priručnik, Beograd, 2009.
- Kiurski, Jasmina: *Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela*, Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija” (Kaštel Ečka 12. 03. 2009. godine).
- Radovanović, Slobodan: *Primena načela oportuniteta (čl. 236, čl. 237) uz analizu mogućih problema koji mogu nastati u praksi*, Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija” (Kaštel Ečka 12. 03. 2009. godine).
- Škulić, Milan: *Krivično procesno pravo*, Beograd, 2011.
- Vučković, Branislava: *Načelo legaliteta i oportuniteta*, Nova rešenja u krivičnom zakonodavstvu i dosadašnja iskustva u njihovoj primeni, Udruženje za krivično pravo i kriminologiju Srbije i Crne Gore, Beograd, 2006.
- Vasiljević, Tihomir; Grubač, Momčilo: *Komentar Zakonika o krivičnom postupku*, Službeni glasnik, Beograd, 2002.
- Zakonik o krivičnom postupku, (*Službeni list SRJ* br. 70/01, 68/2002. i *Službeni glasnik Republike Srbije* br. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 49/2007. i 72/09).

PRINCIPLE OF OPPORTUNITY IN CRIMINAL PROSECUTION

Željko Mirkov

Fellow in the Basic Public Prosecutor's Office in Kikinda

S u m m a r y

The subject of the paper is the principle of opportunity in criminal prosecution based on the Code of criminal procedure. After the definition and analysis of interaction between the principles of legality and opportunity, both modalities of the application of these principles have been analyzed compared to adult offenders (postponement of the prosecution and real contrition). In addition to legislation, some practical aspects of application of this principle have been analyzed and also the application of the opportunity principle has been presented within the practice of the Basic public prosecutor's office in Kikinda. In the end the author underlined the importance and the justification of the application of the principle of opportunity.

Keywords: the principle of opportunity in criminal prosecution, disposal of criminal prosecution, real contrition, practical aspects, importance (significance) and justification